

ÖĞRETMEN VELİLERİN UZAKTAN EĞİTİMLE İLGİLİ MESLEKİ VE EBEVEYNLİK DENEYİMLERİ

Şenel ÇITAK¹, Ümit PEKDEMİR²

ÖZ

Eğitimden sosyal hayata halen etkisi devam eden pandemi süreçlerinden güçlü çıkılması için uzaktan eğitim uygulamalarının beraberinde getirdiği koşulların tüm yönleriyle anlaşılması gerektiği ortadadır. Eğitim sürecinin güçlendirilmesi söz konusu olduğunda öğretmen ve ebeveynlik rollerinin araştırılması önemli hale gelmektedir. Özellikle normalleşme adımlarıyla başlayan yeni dönemde öğretmen ve çocuklarda ortaya çıkabilecek muhtemel sorunların erkenden fark edilmesi, önlenmesi ve eğitim sürecinin verimli hale getirilmesi öncelikler arasında olacaktır. Bu amaçla Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı okullarda görev yapan öğretmen velilerin pandemi sürecinde uygulamaya konan uzaktan eğitimle ilgili mesleki ve ebeveynlik deneyimleri araştırılmıştır. Araştırma nitel araştırma yöntemlerinden olgu bilim desenine göre yürütülmüş betimleyici nitelikte bir çalışmadır. Araştırmada amaçlı örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Araştırmanın çalışma grubunu Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı ilkököl, ortaokul ve lisede çalışan farklı branşlardan 11 (K=5, E=6) öğretmen oluşturmaktadır. Örneklem büyüklüğünün belirlenmesinde nitel araştırmalarda öne çıkan veri doygunluğuna ulaşma prensibi benimsenmiştir. Çalışma kapsamında araştırmacılar tarafından oluşturulan yarı yapılandırılmış görüşme formu üzerinden öğretmenler ile mülakatlar yapılmıştır. Mülakatlardan elde edilen verileri içerik analizi yöntemi ile analiz edilmiştir. Araştırmadan elde edilen en önemli bulguların başında öğretmen çocuklarının pandemi sürecinde psikososyal, akademik ve fiziksel gelişimi engelleyici sorunlar yaşadıkları yönündendir. Ayrıca öğretmenlerin sınıf yönetimi, mesleki sorumluluk ve mesleki gelişim alanlarına ilişkin önemli deneyimler yaşadığı gözlemlenmiştir. Araştırma sonuçları bu süreçte çocukların bilişsel, sosyal ve fiziksel yeterliklerinde bozulmalar olduğunu ve öğrenme motivasyonlarının azaldığı ortaya koymuştur. Öğretmenlerin ebeveynlik üzerine yaşadıkları deneyimlerin niteliği göz önüne alındığında pandemi dönemi ve sonrası okullarda rehberlik ve psikolojik danışma hizmetlerinin eğitim-öğretim çalışmalarının odağına alınması önerilmektedir.

Anahtar Kelimeler

Akademik Gelişim, Ebeveyn Deneyimleri, Fiziksel Gelişim, Mesleki Deneyimler, Psikososyal Gelişim

PROFESSIONAL AND PARENTING EXPERIENCES OF TEACHERS RELATED TO DISTANCE EDUCATION

ABSTRACT

Obviously, all aspects of the conditions brought along by distance education applications should be understood to come through more substantial from the pandemic processes that still have an impact on education and social life. Investigating teacher and parenting roles become important when strengthening the educational process is on the agenda. Especially in the new period starting with the normalization process, early recognition of possible problems that may be seen in teachers and children, preventing them, and making the education process efficient will be priorities. For this purpose, teachers' professional and parenting experiences working in schools affiliated to the Ministry of National Education related to distance education implemented during the pandemic process were examined. The research is a descriptive study carried out according to the phenomenology pattern, one of the qualitative research methods. A purposeful sampling method was used in the study. The research study group consists of 11 (F=5, M=6) teachers from different branches working in primary, secondary, and high schools affiliated to the Ministry of National Education. The principle of reaching data saturation prominent in qualitative research has been adopted in determining the sample size. Within the scope of the study, interviews were conducted with the teachers through the semi-structured interview form created by the researchers. The data obtained from the interviews were analyzed using the content analysis technique. One of the most important findings obtained from the research is that teachers' children experience problems that prevent psychosocial, academic, and physical development during the pandemic. Besides, it was observed that teachers had meaningful-essential experiences related to classroom management, professional responsibility, and professional development. The research results revealed that children's cognitive, social, and physical competencies had breakups and their learning motivation decreased in this process. Regarding teachers' experiences on parenting, it is suggested that educational studies focus on psychological counseling and guidance services in schools during and after the pandemic.

Key Words

Academic Development, Parents' Experiences, Physical Development, Professional Experiences, Psychosocial Development

¹Dr., Ordu Üniversitesi Eğitim Fakültesi, e-mail: senelcitak52@gmail.com, ORCID: 0000-0003-1155-1767

²Uzman Psikolojik Danışman, Milli Eğitim Bakanlığı, e-mail: pekdemirumit@gmail.com, ORCID: 0000-0215-0202-1515

Alıntılama: Çıtak, Ş., Pekdemir, Ü. (2021). Öğretmen velilerin uzaktan eğitimle ilgili mesleki ve ebeveynlik deneyimleri. *Yaşam Becerileri Psikoloji Dergisi*, 5(10), 81-100.

Giriş

Çocukların fiziksel, duygusal, sosyal, bilişsel ve ahlaki gelişimi üzerinde birincil düzeyde koruyucu etkiye sahip okulların sürdürdüğü eğitim modelleri her geçen gün yeni ihtiyaçlar doğrultusunda değişmektedir. Bunlardan en çarpıcısı karantina uygulamaları nedeniyle Mart 2020 itibariyle okulların uygulamaya koyduğu online (uzaktan) eğitim modelidir. Okulların uzak eğitim modeli ile hizmet vermesi beraberinde birçok tartışmayı getirmiştir. Özellikle fiziksel, sosyal (Göl-Güven vd., 2020) bilişsel ve duygusal gelişime ilişkin gözlenen olumsuzluklar (Brooks, 2020) bu tartışmaların odağını oluşturmaktadır. Bu tartışmalara çocuk eğitiminde kilit görevler üstlenmeyi gerektiren ebeveynlik (O'Connor vd., 2021) ve öğretmenlik rollerinin (Çakın & Akyavuz, 2020) de eklendiği gözlenmektedir.

Pandemi gibi süreçler eğitim sistemleri açısından büyük bir zorluk olarak görülmektedir. Bu bakış açısı muhtemel krizleri ele alma (etkili öğrenme, öğrenci ihtiyaçları) ve araştırma (ebeveyn rolleri, öğretmen yeterlikleri) noktasında motivasyon sağlamaktadır (Daniel, 2020). Bu bağlamda karantina kapsamında okulların kapanması ve pandemi sürecinin yarattığı travmatik etkiler (Zhong, Huang, & Liu, 2020) öğretmen ve öğrencilerin uzaktan eğitim deneyimlerine odaklanmayı gerekli kılmaktadır. Ayrıca birçok öğretmenin daha önce deneyimlemediği uzaktan eğitim uygulamalarının yarattığı belirsizlik, sürece ilişkin araştırmaların çeşitlendirilmesinin gerekliliğini ortaya koymaktadır. Öğretmenler salgın nedeniyle bir yandan belirsizlik içeren zorlayıcı şartlar içinde mesleklerini icra etmeye çalışırken diğer yandan okulların koruyucu etkisinden uzaklaşan kendi çocuklarının günlük yaşamları ile ilgilenmek zorundalar. Bununla birlikte uzaktan eğitimle değişen mesleki beceriler, beklentiler ve roller (Bakioğlu & Çevik, 2020) öğretmenlerin yaşamlarını daha karmaşık hale getirmiştir. Özellikle Zoom, EBA, Skype, Google Meet gibi birçok uzaktan erişim sağlayıcı platformların kullanmak zorunda kalınması bu karmaşıklığın göstergesidir. Buna ek olarak öğretmen olan velilerin kendi çocuklarının uzaktan eğitim sistemindeki derslere ilişkin motivasyon eksikliği, sosyal etkileşimsizlik ve yetersiz içeriklerle (Bozkurt, 2020b; O'Connor vd., 2021) nasıl baş ettikleri önemli hale gelmiştir. Bu kapsamda öğretmen olan velilerin Covid-19 sürecinde mesleki değişimlere ayak uydurma çabaları, çocuklarının günlük yaşamları ve eğitimlerine yönelik yaşantılarının anlaşılması uzaktan eğitim sistemlerinin niteliğinin ve etkililiğinin artırılması açısından alana katkı sunacağı değerlendirilmektedir.

Alan yazına bakıldığında pandemi sürecine ilişkin öğretmen ve veli görüşlerine incelemeyi amaçlayan birçok çalışma olduğu görülmektedir (Arslan, Arı, & Kanat, 2021; Bayburtlu, 2020; Bubb & Jones, 2020; Çakın & Akyavuz, 2020; Daniel, 2020; Duban & Şen, 2020; Göl-Güven vd., 2020; Mengi & Alpdoğan, 2020; O'Connor vd., 2021; Özyürek & Çetinkaya, 2021; Yılmaz, Mutlu & Doğanay, 2020). Bu çalışmaların çoğunluğu nicel desenli çalışmalar olup öğretmen/veli gözünden uzaktan eğitime ilişkin betimleyici bir yapı sunmamaktadır.

Covid-19 salgını tüm dünyada her geçen gün ülkeleri yeni önlemler almaya zorlamaktadır. Salgın sürecindeki dalgalanmalar ve eğitime yönelik gelecek projeksiyonlarında okullarda uygulanmaya konan uzaktan modellemelerinin pandemi kalksa bile devam edeceğini işaret etmektir (Bozkurt, 2020a; T4 Teacher Manifesto, 2020; Yıldız 2011). Bu bakımdan insanların yaşamında ölümcül etkisi

olan ve yaşam alanlarına ciddi kısıtlayıcı sınırlamalar getiren salgınla ilgili yoğun çalışmalar yapılması (Karaca & Kelam, 2020; Lathabhavan & Griffiths, 2020) ve sürecin her yönüyle araştırılması oldukça değerlidir. Özellikle bireyin yaşamında ekonomik, sosyolojik, psikolojik ve kültürel birçok dinamikleri kapsayan eğitimin; daha detaylı incelenmesinin gerekliliği vurgulanmaktadır (Gonzalez, de la Rubia, Hincz, Comas-Lopez, Subirats, vd., 2020). Bu kapsamda Covid-19 sürecinde eğitim üzerine yapılan çalışmaların çeşitlendirilmesi ve daha derinlemesine bilgi edinmeyi amaçlayan çalışmalar yapılmasının gerekliliği ortadadır. Öğretmen ve çocuklar açısından salgın sürecinde uygulamaya konan eğitim modellerine yönelik araştırmaların derinleştirilmesi ayrı bir gerekliliktir. Bu bağlamda daha uzun zaman faydalanmak zorunda kalacağımız uzaktan eğitim sisteminin kalitesinin artırılması ve sürece ilişkin öğretmen-öğrenci motivasyonlarının canlandırılması açısından bu çalışmanın ortaya koyacağı sonuçlar önemli olacaktır.

Pandemi dönemindeki uzaktan eğitim uygulamalarının ebeveyn, çocuk ve eğitim üzerine yansımalarının ebeveyn olan öğretmen gözünden eğitimsel yetkinlik ve yüklendiği ebeveyn rolleri bağlamında incelenmesine yönelik içerdiği amaçlar ve literatürdeki dolduracağı boşluk dikkate alındığında bu araştırmanın önceki çalışmalardan farklılık gösterdiği ve orijinal bir nitelik taşıdığı değerlendirilmektedir. Bu bağlamda eğitimin temel yürütücüsü olan öğretmenlerin koronavirüs salgını ile değişen mesleki yeterlilikleri ve ebeveyn rollerinin araştırılması önem arz etmektedir. Ayrıca araştırma bulguları, öğretmen olan velilerin kendi okullarındaki uygulamalar ile çocuklarının okullarındaki uygulamaları karşılaştırma fırsatı verecektir. Bu çalışma ile uzaktan eğitim sisteminin niteliği ve verimliliği üzerine çalışmalar yapan araştırmacılara; salgın döneminde eğitim üzerine politikalar geliştiren politika yapıcılara ve daha sonra yapılacak bilimsel çalışmalara kaynak teşkil etmesi hedeflenmektedir. Bu amaçla MEB'e bağlı okullarda çalışan öğretmen velilerin pandemi sürecinde uygulamaya konan uzaktan eğitimle ilgili mesleki ve ebeveynlik rollerine ilişkin deneyimlerinin incelenmesi hedeflenmiştir.

Yöntem

Araştırmanın Deseni

Bu araştırma nitel bir araştırmadır. Olgu bilim araştırma desenine göre yürütülmüş betimleyici bir araştırma niteliği taşımaktadır. Nitel araştırmalar bireylerin deneyimlerini anlamlandırma ve yorumlama süreçlerine yönelik anlayış geliştirmeyi kapsar (Merriam, 2018: s.14). Olgubilim deseni, farkında olduğumuz ancak ayrıntılı bir bakış açısına sahip olamadığımız olgulara odaklanmayı hedefleyen çalışmalarda tercih edilmektedir (Yıldırım & Şimşek, 2013: s.72). Araştırma kapsamında açık uçlu yarı yapılandırılmış sorular ile öğretmenler ile mülakatlar yapılmıştır. Görüşme formundaki açık uçlu sorular katılımcıların gerçekten ne düşündüğü/hissettiğine anlamaya yönelik daha doğru bilgi verebilir (Johnson, 2014, s.102). Yarı yapılandırılmış mülakat, araştırmacının bilgi toplamak amacıyla araştırma öncesi hazırladığı açık uçlu sorular ile katılımcılardan alınan cevaplar temelli bir veri toplama yöntemidir. Bu yöntemde bireylere ek sorular sorulabilir ve yapılan teşvikler ile derinlemesine bilgiler elde edilebilir. Bu açıdan esnek bir süreci içerir (Gall, Gall & Brog, 2003: s.240). Bu çalışma deseni aracılığıyla belirli bir anlayışa sahip olunan öğretmen ve ebeveynlik rollerinin

pandemi sürecinde daha derinlemesine incelemesi yapılarak durum ile ilgili ayrıntılı bakış açısı kazandırılması amaçlanmıştır.

Araştırma Grubu

Bu araştırma grubunun oluşturulmasında uygun temsil edicilik (Creswell, 2017) göz önünde bulundurulmuştur. Bu kapsamda amaçlı örnekleme yöntemlerinden maksimum çeşitlik örnekleme kullanılmıştır. Bu yöntem ile örnekleme taraf olabilecek bireylerin çeşitliliğini maksimum düzeyde artırarak daha zengin ve derin bilgilere ulaşılması hedeflenmektedir (Yıldırım & Şimşek, 2013, s.55). Araştırmanın örneklemini eğitimin farklı kademesinde öğrenime devam eden en az bir çocuğu olup Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı okullarda pandemi sürecinde uzaktan eğitim uygulamaları üzerinden ders veren 11 öğretmen oluşturmaktadır. Araştırmanın örnekleme büyüklüğünün belirlenmesinde, veri doygunluğuna erişme görüşü benimsenmiştir. Veri doygunluğu nitel çalışmalarda yeni katılımcılardan sağlanan bilgilerin daha önceki bilgilerden farklılaşmaması ve aynı bilgilerin tekrarlamaıdır (Creswell, 2017, s.82). Araştırma grubuna ait bilgiler Tablo 1'de özetlenmektedir.

Tablo 1. Araştırma grubuna ait veriler

Değişkenler	Öğretmen (N=11)
	f
Cinsiyet	
Kadın	5
Erkek	6
Halen Görevde Bulunulan Okulun Türü	
İlkokul	2
Orta Okul	4
Lise	5
Eş Çalışma Durumu	
Çalışıyor	7
Çalışmıyor	4

Araştırmaya katılan öğretmenler 30-55 yaş aralığında olup en az bir (%9.1) en fazla üç (%18.2) çocuğa sahip oldukları gözlenmiştir. İki çocuğa sahip olanlar ise katılımcıların büyük çoğunluğunu (%72.7) oluşturmaktadır.

Veri Toplama Aracı

Mülakat (Görüşme) Formu: Mülakat formu yarı yapılandırılmış 10 açık uçlu sorudan oluşmaktadır. Mülakat formunun içeriği Covid 19, uzaktan eğitim, (Bubb & Jones, 2020; Çakın & Akyavuz, 2020; Daniel, 2020; Duban & Şen, 2020; Göl-Güven vd., 2020; Mengi & Alpdoğan, 2020; O'Connor vd., 2021; Özyürek & Çetinkaya, 2021) literatürleri doğrultusunda hazırlanmıştır. Görüşme formu soruları hazırlanırken, Yıldırım ve Şimşek'in (2013) işaret ettiği anlaşılabilir, mantıklı, odaklı (spesifik) ve açık uçlu olması, yönlendirmeden ve çok boyutluluktan kaçınılması gibi ilkeler gözetilmiştir.

Araştırmanın İşlem Yolu

Araştırmanın etik ve izin işlemleri ile ilgili süreç Ordu Üniversitesi Rektörlüğü Sosyal ve Beşeri Bilimler Araştırmaları Etik Kurulu'nun 23/12/2020 tarih ve 2020-103 sayılı yazısı ile tamamlanmıştır. Veri toplama süreci online ve yüz yüze yapılan görüşmeler aracılığı ile gönüllük esasları doğrultusunda yürütülmüştür. Mülakat sürecinde katılımcıların ifade etmek istedikleri tüm görüşlere fırsat verilmiş ve görüşme içerikleri ses kaydına alınmıştır. Ses kaydı sonucu yapılan deşifreler bazı gönüllü katılımcılara geri gönderilerek teyidi sağlanmıştır. Mülakatlardan elde edilen verilerin birbirinden farklılaşmadığı (örn. yeni kod, kategori ve tema oluşmaması) durumlarda veri doygunluğuna ulaştığı (Creswell (2017) varsayılmış ve bu ölçüt karşılandığında (11 katılımcı) veri toplama süreci sonlandırılmıştır. Mülakatın yarı yapılandırılmış görüşme yöntemiyle yapılması katılımcıların birçok kod, kategori ve temayı içinde barındıran görüşler belirtmesini sağlamıştır. Araştırma kapsamında 11 katılımcıdan önemli oranda (6 tema, 16 kategori ve 224 kod) bilgi elde edilmiştir. Bu bulgular veri doygunluğu ve yöntemin katılımcılardan daha zengin ve derin bilgi edinmeyi sağladığının işaretçisi olarak kabul edilebilir.

Araştırmanın geçerlik ve güvenilirlik işlemleri nitel araştırma desenlerinin doğasını uygun olarak inandırıcılık, aktarılabilirlik, tutarlık ve teyit edilebilirlik gibi olan çeşitli stratejiler kullanılmıştır (Denscombe, 2007; Lincoln & Guba, 1985; Patton, 2002; Shenton, 2004; Yıldırım & Şimşek, 2013). Örneğin araştırmanın inandırıcılığını artırmak için içerik analizi ile elde edilen kodlar, temalar ve kategoriler ile uzman incelemesinden gelen kodlar, temalar ve kategoriler karşılaştırılarak uzman incelemesi yapılmıştır (Lincoln & Guba, 1985; Yıldırım & Şimşek, 2013). Uzman incelemesi sonucu elde edilen eşleşmenin %80 ve üstü olması tercih edilir (Miles & Huberman, 1994). Araştırma kapsamında uzman incelemesine 260 kod gönderilmiş ve 224 kodda uzlaşmaya [Güvenirlik = görüş birliği / (görüş birliği + görüş ayrılığı)] varılmıştır. Bu görüş doğrultusunda [Güvenirlik=224/(224+36)] %86 düzeyinde güvenilirlik düzeyi belirlenmiştir. Araştırmadan elde edilen kategori ve temaların belirlenmesinde de aynı işlem yolu izlenerek %80'in üzerinde benzerliğe ulaşılmıştır (Miles & Huberman, 1994, s. 64). İnandırıcılık ilkesi kapsamında yapılan uzman incelemesi sonucu elde edilen benzerlik oranı araştırmanın teyit edilebilirlik yönünün güçlü olduğunu göstermektedir.

Aktarılabilirlik ilkesi kapsamında amaçlı örnekleme yöntemi seçilerek araştırmanın planlanma, yürütme ve sonuç süreçleri ayrıntılı bir şekilde sunulmuştur. Yine tutarlık ilkesi paralelinde araştırmacı dıştan bakan bir göz anlayışla benzer soru sorma teknikleri, ses kaydı alma yöntemi ve aynı mantıkla veri işleme süreci benimsemiştir (Shenton, 2004; Yıldırım ve Şimşek, 2013). Son olarak iki farklı araştırmacının alan deneyimi, görüşme kayıtlarının tutulması ve katılımcı görüşlerinin katılımcılar tarafından tekrar teyidinin alınması ile sürecin teyit edilebilirlik yönü desteklenmiştir. Bu işlemler sunucunda elde edilen bulgular içerik analizi ile analiz edilerek literatür ve araştırmacı deneyimleri paralelinde raporlaştırılmıştır.

Verilerin Analizi

Araştırma verilerinin analizi tümevarımcı yaklaşım ilkesine paralel olarak içerik analiz yöntemi ile yapılmıştır. Bu doğrultuda veri setindeki örüntüler, kodlar, kategoriler ve temalar ortaya çıkarılmıştır (Yıldırım & Şimşek, 2013). Güvenirlik ve geçerlik analizi kapsamında ise nicel araştırmalardaki güvenirlik ve geçerlik işlemlerine karşılık tutulan inandırıcılık, aktarılabilirlik, tutarlık ve teyit edilebilirlik prensipleri işleme konmuştur. Buna bulguların katılımcı görüşlerine dayalı alıntılarla desteklenmesi, araştırma yöntem ve örneklem grubunun nasıl seçildiğinin detaylı bir biçimde açıklanması, araştırmayı yürütenlerin alana yakın olması, meslektaş ve katılımcıların teyidi araştırmanın geçerliğinin ve güvenirliliğinin artırmaya yönelik işlemlere örnek gösterilebilir (Yin, 2011). Yine bulgular araştırma görüşleri üzerinden yapılan doğrudan alıntılarla desteklenerek mantığa yatkınlık, tecrübeye uygunluk, inandırıcılık ve önem prensipleri çerçevesinde bir sistem dâhilinde tablolaştırılarak sunulmuştur (Yıldırım & Şimşek, 2013, s.273-274; Yin, 2011). Bu işlemlere gösterge olarak araştırma kapsamında yapılan içerik analizi tablosu aşağıda sunulmuştur.

Tablo 2. İçerik analizine ilişkin örnek tablo

Tema	Kategori	Kodlar	f
Eğitim Faaliyetlere İlişkin Deneyimler	Eğitsel Motivasyon	Derslerin ilgi çekici olmaması, Uzun süreli akademik dersler, Sınav ve yoklama olmaması	20
	Sınıf Yönetimi	Sınıf yönetimini kolaylaştırıyor, Öğrenciler dinlemiyor/önem vermiyor	13
	Aile Rehberliği	Veli iletişimi arttı/Azaldı	13
	Eğitsel Destek	Ek desteğe ihtiyaç duyduk/Duymadık	11
	Eğitsel Süreç	Sınav, yoklama, değerlendirme olmaması, Sistem başarılı, Çok fazla ödev verilmesi	11
Pandemi Uygulamaları	Fırsat Eşitliği	Teknolojiye ulaşım zor ve maliyetli, Özel okul farkı, Çevre ve aile	26
	EBA Uygulamaları	EBA içerikleri verimli, EBA içerikleri yeterli değil	24
	Pandemi Tedbirleri	Önce sağlık	3
Bireyin Gelişimi	Psikososyal Gelişim	Sosyal gelişim sekteye/zarara uğradı, Ruh sağlığı olumsuz etkilendi, Umutsuzluk ve endişe arttı, Ekran bağımlılığı arttı, Problem davranış gelişti, Çocuğumun özgüveni gelişti	33
	Akademik Gelişim	Akademik gelişim olumsuz etkilendi	8
	Fiziksel Gelişim	Hareketsizlik, Aşırı yemek yeme, Günlük rutinin bozulması	11
Mesleki Deneyim	Mesleki Gelişim	Öğretmen eğitimi, Öğretmenin önemi	12
	Mesleki Sorumluluk	Derse girmeme/zamanını değiştirme, Denetim yok	5
Yaşam Alanı	Aile İlişkileri	Aile ilişkileri güçlendi, Daha fazla evde kalma aile ilişkilerini bozdu.	15
	Çalışma İlişkileri	Yöneticiler/Öğretmenler ile iletişim azaldı, İletişim kopuk, İletişimde değişim olmadı	10
Öneriler	Öneriler	Kaynak ve içerik sağlanmalı, Yüz yüze eğitim olmalı, Hibrit sitem olmalı, Sportif ve sanatsal temalı dersler yüz yüze olmalı, Programdaki derslerin niteliği değişmeli	20

Bulgular

Bu çalışmayla öğretmenlerin pandemi sürecinde deneyimledikleri ebeveynlik ve mesleki rollerin ortaya çıkarılması hedeflenmiştir. Bu kapsamda yapılan mülakatlar üzerinden öğretmen görüşlerinde yer alan temalar, kategoriler ve kodlar içerik analizi ile açığa çıkarılmıştır. İçerik analizinden elde edilen veriler incelendiğinde öğretmenlerin eğitim faaliyetlerine (68), pandemi uygulamalarına (53), çocukların gelişim alanlarına (52), mesleki deneyime (17) ve aile ve çalışma yaşamına ilişkin deneyimler (15) yaşadıkları gözlenmiştir. Ayrıca öğretmenlerin pandemi sürecinde yürütülen uzaktan eğitim ve sınırlı yüz yüze eğitim uygulamalarını geliştirici önerilerde (20) bulunmuşlardır. Öğretmen deneyimlerinin işaretçisi olan temalar, kategoriler ve kodlar ile bu kavramlara ilişkin sıklık değerleri aşağıda sırasıyla sunulmuştur. Ayrıca temalar, kategoriler ve kodlar ile paralellik taşıyan katılımcı görüşlerinden örnekler verilmiştir. Öğretmenlerin pandemi sürecinde yürüttükleri eğitim-öğretim faaliyetlerine ilişkin deneyimlerini kapsayan tema, kategori ve kodlar aşağıda tablolştırılmıştır.

Tablo 3. Pandemi döneminde öğretmenlerin eğitim faaliyetlerine ilişkin deneyimleri

Tema	Kategori	Kod	f
		Derslerin ilgi çekici olmaması	
	Eğitsel Motivasyon	Derslere motive olamama	20
		Uzun süreli akademik dersler	
		Sınav ve yoklama olmaması	
	Sınıf Yönetimi	Sınıf yönetimini kolaylaştırıyor	9
		Öğrenciler dinlemiyor/önem vermiyor	4
Eğitim Faaliyetlere İlişkin Deneyimler	Aile Rehberliği	Veli iletişimi arttı	11
		Veli iletişimi azaldı	2
		Sınav, yoklama ve değerlendirme olmaması	6
	Eğitsel Süreç	Başarılı	3
		Çok fazla ödev verilmesi	2
	Eğitsel destek	Ek desteğe ihtiyaç duyduk	8
		Ek desteğe ihtiyaç duymadık	3

Çalışmaya katılan öğretmenlere, pandemi sürecinde yürütülen uzaktan eğitim uygulamaları, uygulama içerikleri, çocuklarının eğitim modeline yaklaşımları ve akademik ihtiyaçlarına yönelik değerlendirmeleri sorulmuş ve onlardan elde edilen görüşler doğrultusunda kodlar, kodlar üzerinden ise kategoriler ve temalar oluşturulmuştur. Öğretmen görüşlerinin analizi sonucu elde edilen kodların büyük çoğunluğu (20) uzaktan eğitim uygulamalarının aile üyelerinin eğitsel motivasyonunu düşürücü yönde etkisinin olduğuna işaret etmektedir. Bunu sınıf yönetimi üzerine deneyimleri (14) takip etmektedir. Uzaktan eğitim uygulamaları sınıf yönetimi sürecinde önemli bir kolaylık sağlarken (9) diğer taraftan

öğrencilerin uzaktan eğitim derslerine katılmadıkları ve derslere önem vermedikleri belirtilmiştir. Öğretmen deneyimlerinin yoğunlaştığı diğer eğitim faaliyeti ise öğretmen ve veli iletişim düzeyinin arttığı (11) ve veli iletişiminin daha sınırlı hale geldiği (2) yöndeki aile rehberliği çalışmalarıdır. Yine öğretmenlerin bu süreçte yürütülen eğitim faaliyetlerini sınırlı da olsa başarılı bulurken (3) fazla ödev verilmesi (2), derslerde yoklama alınmaması ve sınav yapılmaması (6) gibi durumları eleştirmişlerdir. Bu temaya ilişkin son görüşler ise eğitsel destek kategorisinde yer almaktadır. Öğretmenlerin büyük çoğunluğu (8) çocuklarının derslerdeki muhtemel eksikliklerini tamamlamak ve akademik başarılarını artırmak için ek ders almaya ihtiyaç duyduklarını ifade etmiştir. Söz konusu bulguları destekleyici öğretmen görüşleri aşağıda örneklendirilmiştir.

“Benim çocuklarıma gelince çocuklarım bıktılar. Mesela benim birinci sınıfa giden oğlum ilk bir iki ay iyiydi. Şimdi ise yalandan su içmeye kalkıyor veya WC'ye gidiyor. Hatta bir gün baktım ekranda başka bir şey açmıştı. Derslere girmesem demeye başladı. Büyük çocuğum ise çok sorumluluk sahibi olmadığı için onda hiç verim görmedim.” (K1)

“Velilerle ise şimdi iletişim çok fazla. Çünkü bize ulaşmak Whatsapptan kolay olduğu için sürekli gruplarından yazıyorlar veya telefonla arıyorlar. Birde önceden çocuklar kendi sorumluluklarını takip ediyor bizde kontrol ediyorduk şimdi ise velilerin işi zorlaştı. Tüm yük onlarda bu nedenle bize daha fazla ihtiyaç duyuyorlar.” (K2)

“....özel ders desteği alıyoruz. Çünkü çocuklarımızın bu dönemde akranlarından geri kalmasını istemiyorum. Hatta bu dönemde onların biraz önüne geçmesi için bu yola başvurduk.” (K11)

Çalışma kapsamında öğretmenlerin ebeveynlik ve mesleki deneyimleri ile ilgili elde edilen diğer temanın ise pandemi uygulamaları kapsamında yürütülen uzaktan eğitim programının içeriklerine, uygulama araçlarına ve pandemi tedbirlerine yönelik olduğu görülmektedir.

Tablo 4. Covid-19 sürecinde eğitim kurumlarda başlatılan pandemi (uzaktan eğitim) uygulamalarına ilişkin deneyimleri

Tema	Kategori	Kod	f
Pandemi Uygulamaları	Fırsat Eşitliği	Teknolojiye ulaşım zor ve maliyetli	13
		Özel okul farkı	9
		Çevre ve aile	4
	EBA Uygulamaları	EBA içerikleri verimli	13
		EBA içerikleri yeterli değil	11
Pandemi Tedbirleri	Önce sağlık	Her şeyden önce sağlık	3
		Hasta olmaktansa uzaktan yapılmalı	

Mülakat analizleri sonucu öğretmen görüşlerinin ikinci yoğunlaştığı deneyim alanının pandemi uygulamaları teması (53) olduğu görülmektedir. Araştırmaya katılan öğretmenlerin büyük çoğunluğu pandemi uygulamaları kapsamında yürütülen programın fırsat eşitsizliği oluşturduğunu ifade etmişlerdir. Bu

görüşlerini ilk olarak öğrencilerin veya kendilerinin teknolojiye ulaşmada yaşadıkları zorluklar ve maliyetlere (13) bağlamışlardır. Bunu çocukların eğitim gördüğü okulun niteliği (özel okul), çocuğun yaşadığı aile ve çevrenin özelliği takip etmektedir. Bu temadaki diğer deneyim alanı ise öğretmenlerin yürüttükleri EBA uygulamalarıdır. Öğretmenler pandemi sürecinde yürüttükleri EBA uygulamalarını verimli bulduklarına yönelik önemli sayıda (13) görüş belirtirken benzer oranda (11) da bu süreçte yürütülen EBA içeriklerinin yetersiz ve eksikliğine ilişkin görüş belirtmişlerdir. Bu temaya ilişkin son görüşler ise uzaktan eğitim programlarının yürütülme gerekçesi olan pandemi tedbirleri üzerinedir. Bu kapsamdaki görüşlere göre öğretmenlerin salgının önlenmesi ve öğrencilerin sağlıklarının korunmasını birinci öncelikler arasında değerlendirdikleri anlaşılmaktadır. Bu deneyimlere ilişkin örnek öğretmen görüşleri aşağıda verilmiştir.

“Bence eğitimde ilk defa bu kadar büyük fırsat eşitsizliği var. Çünkü maddi gücün çocukları belirgin bir şekilde öne geçirdiği bir süreç yaşıyoruz. Önceden olsa fakir bir çocuk okulda öğretmenini iyi dinlerse ve biraz da zekiye başarılı olabiliyordu. Şimdi ise fakir öğrenciler internetin olmaması, bilgisayar alamama gibi nedenlerle derse bağlanmakta zorlanıyorlar. Maddi durumu iyi olmayan öğrenciler bırakın fark atmayı onlara yetişemeyecek bile. Örneğin birinci sınıfta sınıfın en iyilerinden olan taşımali öğrencim şu an ikinci sınıfta sınıfın iyileri arasında değil. (K9)

“EBA sayesinde akademik bilgi vermeyi uzaktan da olsa yapabildiğimi düşünüyorum. Aynı zamanda bu içerikler bize hız kazandı ve kolaylıklar sağladı. Ama şunu belirtebilirim özellikle video sunumları konusunda ders içeriklerinin veya etkinliklerin sınırlı olduğunu düşünüyorum.” (K5)

Araştırma bulgularındaki üçüncü temayı ise bireyin gelişim alanında yoğunlaşan kod ve kategoriler oluşturmaktadır. Söz konusu tema incelendiğinde öğretmenlerin çocuklarının psikososyal gelişim (33) fiziksel gelişim (11) ve akademik gelişim (8) alanında gözlemleri olduğu anlaşılmaktadır.

Tablo 5. Öğretmenlerin çocuklarının gelişim alanlarına ilişkin gözlemleri

Tema	Kategori	Kod	f	
Bireyin Gelişimi	Psikososyal Gelişim	Sosyal gelişim sekteye/zarara uğradı	10	
		Ruh sağlığı olumsuz etkilendi	9	
		Umutsuzluk ve endişe arttı	6	
		Ekran bağımlılığı arttı	4	
		Problem davranış gelişti	3	
	Akademik Gelişim	Çocuğumun özgüveni gelişti	1	
		Akademik gelişim olumsuz etkilendi	8	
		Fiziksel Gelişim	Hareketsizlik, fiziksel gelişimi olumsuz etkiledi	5
			Aşırı yemek yeme isteği oluştu	3
			Günlük rutini bozuldu	3

Tabloya göre gözlemlerin en yoğun olduğu gelişim alanı çocukların psikososyal özelliklerinin yer aldığı gelişim alanıdır. Öğretmenlerin tamamına yakını pandemi sürecinde eğitim etkinlikleri yürütülürken çocuklarının sosyal gelişimlerinin sekteye uğradığını, ruh sağlıklarının olumsuz etkilendiğini, ekran bağımlılık düzeylerinin arttığını, çocuklarında bazı problem davranışların (karşı gelme, sinirlilik) geliştiğini hatta ruhsal sağlıklarının bozulduğunu ve çocuklarının zaman zaman umutsuzluk ve endişe yaşadıklarını ifade etmişlerdir. Buna karşın sınırlı da olsa öğretmen özelinde uygulanan bazı eğitsel medotların çocuğunun özgüvenini geliştirdiği yönünde görüşler de bulunmaktadır. Aynı şekilde çocuklarının fiziksel gelişimlerinin evde hareketsiz kalma (5), aşırı yemek yeme davranışında bulunma (3) ve günlük rutinlerinin bozulması (3) nedeniyle olumsuz etkilendiğini belirtmişlerdir. Buna ek olarak çocuklarının akademik gelişimlerinin de bu süreçte olumsuz etkilendiğini (8) ifade etmişlerdir. Bu görüşleri temsil ettiği düşünülen bazı örnekler aşağıda verilmiştir.

“Önceden parktan gelemeyen oğlum dışarı çıkma isteği olmadığı gibi dışarı çıkmaktan da çok korkuyor hasta olacağım, başıma bir şey gelir, kardeşimin başına bir şey gelir dışarı çıkmayalım dışarıda zaten sokağa çıkma yasağı var gibi cümleler kullanıyor. Benim oğlumun psikolojisi çok etkilendi. Özellikle ergenlik döneminde olması ve arkadaşları ile konuşamamasının buna neden olduğunu düşünüyorum. Kendi velilerimden de benzer şeyler duyuyorum. Çocuklarda bir içe çekilme gördüm. (K4)

“Çocuklar dışarı çıkamadıkları için ya da belirli saatte çıktıkları için kilo alma oldu çocuğumda. Uzun süre bilgisayar başında kaldı. Ayrıca çocuğumun dışarı çıkma saatlerinde de canlı dersleri oluyordu.” (K7)

Öğretmen deneyimlerinin yoğunlaştığı dördüncü alanın ise öğretmenlerin mesleki deneyimleri (17) olduğu gözlenmektedir.

Tablo 6. Pandemi döneminde öğretmenlerin mesleki deneyimlerine ilişkin deneyimleri

Tema	Kategori	Kod	f
Mesleki Deneyim	Mesleki Gelişim	Öğretmen eğitimi	9
		Öğretmenin önemi	3
	Mesleki Sorumluluk	Derse girmeme/zamanını değiştirme	3
		Denetim yok	2

Tablo 6’ya göre öğretmenlerin pandemi uygulamaları kapsamında karşılaştıkları mesleki deneyimlerinin kendi mesleki gelişim (12) ihtiyaçları ve online dersleri yürütürken sergiledikleri mesleki sorumluluklar (5) temelinde olduğu gözlenmektedir. Öğretmenler pandemi sürecinde yürütülen online eğitimler kapsamında kendi mesleki rollerinde değişimler olduğunu ve bu roller bağlamında kendilerini geliştirmeleri gerektiğini (9) belirtirken aynı zamanda bu süreçte öğretmenlik mesleğinin önemini (3) anlaşıldığına dair görüşler ortaya koymuşlardır. Yine online ders görevleri icra edilirken derslerin işleniş zamanlarının öğretmen kontrolünde değişme durumu ile dersi işlememe ve bu

durumların denetlenmemesi eleştirilmiştir. Bu bulgular ile paralellik taşıyan öğretmen görüşlerine ilişkin örnekler aşağıda verilmiştir.

“Branş öğretmenlerinden bazılarının teknoloji kullanımı, Z kütüphane, farklı çevrimiçi materyallerin ve içeriklerin kullanılması noktasında sorunların olduğunu gördüm.” (K6)

“Nitelikli eğitimin uzaktan eğitimle olma şansı olmadığı için yüz yüze eğitimin çok önemli olduğu ve öğretmenin ne kadar önemli olduğu anlaşıldı. Pandemi döneminde öğretmenin değeri anlaşıldı. Öğretmen çok çalışıyormuş denmeye başlandı.” (K3)

“Bazı derslerde öğretmenlerde gevşeme, derse girmeme oldu. İdareye bildirdim. İdare inanmadı. EBA da her şey görünüyor. Öğretmene 30 ders atanmış. 10 tanesine girmiş. Öğrenci bu nedenle bazı derslere giriyor diğer dersleri önemsemiyor, girmiyor.” (k5)

Öğretmenlerin pandemi sürecinde uygulanan uzaktan eğitim süreçleriyle ilgili deneyimlerine ilişkin son tema ise aile ve çalışma ilişkilerini kapsayan yaşam alanı temasıdır (25).

Tablo 7. Pandemi döneminde öğretmenlerin çalışma ve aile yaşamına ilişkin deneyimleri

Tema	Kategori	Kod	f
Yaşam Alanı	Aile İlişkileri	Aile ilişkileri güçlendi	10
		Daha fazla evde kalma aile ilişkilerini bozdu	5
	Çalışma İlişkileri	Öğretmenler ile iletişim azaldı	3
		Yöneticiler ile iletişim azaldı	2
		İletişim kopuk	4
		İletişimde bir değişim olmadı	1

Söz konusu tema incelendiğinde öğretmenlerin pandemi sürecinin onların aile ilişkilerini daha çok güçlendirdiğini (10) göstermektedir. Diğer taraftan ise uzun süre bir arada kalma nedeniyle sınırlı da olsa aile ilişkilerinde bozulmalar olduğunu ortaya koyan görüşler de bulunmaktadır. Çalışma ilişkilerindeki duruma bakıldığında ise genelde ilişkilerde kopmalar olduğu (4), öğretmenler (3) ve yöneticiler ile iletişimin azaldığı (2) gözlenmektedir. Bir öğretmen ise çalışma ilişkilerinde pandemi öncesine göre iletişim düzeyinde herhangi bir değişim gözlenmediğini ifade etmiştir. Yaşam alanı bulguları destekleyici öğretmen görüşlerinden örnekler aşağıda sunulmuştur.

“Bu süreç aile olarak bize çok güzel şeyler kattı. Birlikte çok kaliteli zamanlar geçirdik. Kendimize çok güzel zaman ayırdık. Bunun bizim aile bağlarımızı güçlendirdiğini düşünüyorum. Eşler arası iletişimimize ve kalitesine bile iyi geldi.” (K2)

“Aile düzenimiz ve iletişimimiz olumsuz etkilendi. Sürekli bir şekilde yan yana olmak biraz sıkıcı oldu. Bizi yordu, yıpratıcı oldu. Evimize kimseyi alamadık. Sürekli kapalı alanda kalmak her ailede sıkıntı yaratır diye düşünüyorum. Nefes alamadık.” (K6)

“Öğretmen arkadaşlar ile iletişim tabii ki azaldı. Sadece telefonda fırsat bulursak görüşüyoruz yada birbirimize bir şey sorarsak görüşüyoruz. Hatta bazı meslektaşlarımın yaşayıp yaşamadığından bile haberim yok”(K11)

Mülakat verilerinin analizinden elde edilen son bulgular ise öğretmenlerin pandemi döneminde uygulanan uzaktan eğitim modelinin geliştirilmesine yönelik önerileridir.

Tablo 8. Öğretmenlerin Milli Eğitim Bakanlığı'nın uyguladığı uzaktan eğitim modeline ilişkin önerileri

Tema	Kategori	Kod	f
		Kaynak ve içerik sağlanmalı	8
		Yüz yüze eğitim olmalı	5
Öneriler	Öneriler	Hibrit sistem olmalı	3
		Sportif ve sanatsal temalı dersler yüz yüze olmalı	2
		Programdaki derslerin niteliği değişmeli (Staj vb. sevilen dersler eklenmeli)	2

Uzaktan eğitim modeline yönelik öğretmen görüşleri incelendiğinde söz konusu önerilerin önemli bir kısmının online derslerdeki kaynak ve içerik sorunlarına (8) yönelik olduğu görülmektedir. Bunları ise hibrit sisteme geçilmesi, sportif ve sanatsal derslerin yüz yüze verilmesi ve programda mesleki staj, beden eğitimi, görsel sanatlar ve laboratuvar gibi çocuklar tarafında daha fazla ilgi uyandıran derslerin uzaktan eğitim programına eklenmesi gibi öneriler takip etmektedir. Son olarak ise eğitimin kesinlikle yüz yüze yürütülmesinin gerekli olduğu (5) ve çocukların sosyal, duygusal, fiziksel sağlık ve eğitim yönünden eksik kaldıkları yönünde görüş bildirilmiştir.

Tartışma

Sosyal yaşamlarımızdaki değişimlerin aynı hızla eğitim hayatımıza yansıdığına önemli göstergelerinden biri de pandemi tedbirleridir. Bu tedbirler özellikle eğitim modellerinin tercihinde etkisini göstermiştir. Bu araştırmada eğitim-öğretim etkinliklerinde ana rolü üstlenen öğretmenlerin pandemi tedbirleri kapsamında evde kaldıkları süreçteki mesleki ve ebeveynlik deneyimlerinin belirlenmesi ve bu deneyimler ışığında hayatımızda daha uzun süre faydalanacağımız düşünülen uzaktan eğitim modelini geliştirici bilgilerin elde edilmesi amaçlanmıştır. Bu amaç çerçevesinde elde edilen dikkat çekici sonuçlardan biri öğretmenlerin ebeveynlik rolleri kapsamındaki deneyimlerinden olan kendi çocuklarının gelişim alanlarına yönelik gözlemleri ile aile bireyleri arasındaki ilişki tarzlarıdır. Öğretmenler uzun süre devam eden evde kalmaya yönelik pandemi tedbirleri sonucunda çocuklarının gelişim alanlarında ciddi bozulmalara şahit olmuşlardır. Çocuklardaki en dikkat çekici bozulmalar psikososyal gelişim alanlarına yöneliktir. Bu süreçte çocuklarının uzun süre ekrana maruz kalmaları ve akranları ile iletişim kuramamaları onların toplumsal gelişimlerini sekteye uğratmıştır. Buna ek olarak öğretmenlerin çocuklarında karşı gelme ve sınırlılık gibi problem davranışlar ile karşılaştıkları ve bu davranışların ebeveynler veya kardeşler arası ilişkiye zarar

verdiği ve aile içi iletişimi bozduğu anlaşılmaktadır. Yine öğretmenlerin çocuklarında gözlemedikleri umutsuzluk ve endişe temelli tepkiler ise çocuklarının ruhsal gelişiminin riskli bir boyuta ulaştığının göstergesi olarak yorumlanabilir. Okulların kapanması ile birlikte çocukların kendini ifade etme imkânı bulamaması ve arkadaşlardan ayrılma gibi durumların çocuklarda oluşturduğu stres (Imran, Zeshan & Pervaiz, 2020), uzun süre evde kalmaların çocuklarda yarattığı belirsizlik düşünceleri, endişeler ve güven eksikliğinin eşlik ettiği kaygılar (Green, 2020) araştırma bulguları ile örtüşmektedir. Yine pandemi döneminde çocukların, aşılmadık şekilde baş ağrıları, karın sancıları, derslere isteksizlik, kaynağı belli olmayan öfkelenmeler ve endişe halleri yaşaması (İlbasmış, Aksoy, Cihanyurdu, Ünver & Rodopman, 2021) araştırma sonuçlarını doğrular niteliktedir. Diğer taraftan literatür bu tür alışıla gelmedik değişimlerin çocukların günlük rutinlerini bozarak onların panik ve kaygı yaşamalarına hatta zamanla bu belirtilerin depresyon gelişmesine neden olabileceğine (Di Giuseppe vd., 2020) dair sunduğu bilgiler ise durumun ciddiyetinin altını çizmektedir. Çocukların akademik becerilerinin gelişimde yaşanan gerilemeler ve fiziksel gelişiminin bozulmasıyla ilgili bulgular ise bu tehlikenin ne boyutlarda olduğunu ortaya koymaktadır. Rosen ve arkadaşları 2014'teki çalışmasında dikkat çektiği ekran karşısında fazla kalma, sağlıksız beslenme, fiziksel egzersiz yapmama gibi birçok fiziksel problemlere neden olduğu bilgisi pandemi sürecinde öğretmenlerin çocuklarındaki gözlemleriyle örtüşmektedir. Bu bilgiler çocuk ve ergen sağlığı açısından ele alındığında ebeveynlerin gözlemleri bu davranışların önlenmesi noktasında ayrı bir önem taşımaktadır. Çünkü gelişimde görülen bozulmaların erken belirlenmesi çocuk gelişimi açısından kritik bir durumdur (İnanç, Atıcı & Bilgin, 2017). Anne ve babaların gelişim alanları noktasındaki erken gözlemleri, önleme ve müdahale çalışmalarında hassas bir rol oynar. Çocuk ve ergenlerin gelişimindeki olumsuzlukların erkenden fark edilmemesi onların gelişimini aksatır hatta onlarda ruhsal sorunlara sebebiyet verebilir (Golberstein, Wen & Miller, 2020).

Pandemi döneminde öğretmenlerin çocuklarının gelişimiyle ilgili bir diğer ebeveynlik deneyimi ise çocukların gelişim alanlarındaki bozulmalar ve bu tür olumsuz davranışların ebeveynlerin üzerinde bıraktığı olumsuz etkilerdir. Şüphesiz çocuklarındaki bu değişimler öğretmen ebeveynlerin mevcut stres kaynaklarını artıracak ve sorumlu olduğu eğitim-öğretim faaliyetlerinin verimliliğini düşürecektir. Aile ilişkilerindeki doyumun iş yaşamındaki doyumunu aynı yönde etkilediğine yönelik literatür bilgisi bu görüşü doğrulamaktadır (Karababa, 2021). Yine pandemi döneminde ebeveynlerin iş ve aile yaşamında neden olduğu bozulmalara ek olarak çocuklarının aile içi şiddet ve ihmal vb. yaşantılar ile bireyin psikososyal iyi oluşundaki olumsuz etkileri ile baş etmek için düzenleyici ve sürdürülebilir ebeveyn rollerine ihtiyaç duyulmaktadır (Akoğlu & Karaaslan, 2020). Dolayısıyla öğretmenlerin pandemi dönemindeki ebeveynlik deneyimlerinin belirlenmesinin gerek çocukların ruhsal, sosyal ve fiziksel gelişim alanlarının sağlıklı gelişmesi için gerekse icra ettikleri mesleklerden doyum sağlama veya mesleki sorumluluklarını yerine getirme noktasında kilit bir işlev gördüğü söylenebilir. Bu yönüyle çalışma sonuçlarının hem çocuk ve ergen gelişimi alanına hem de eğitim alanına katkı sunduğu açıktır.

Ebeveynlik rolleri ile ilgili olumlu deneyim olarak ise pandemi döneminde uzun süre evde kalmalarının aile üyeleri arası iletişimi artırması örnek verilebilir. Araştırmaya katılan öğretmenler iletişim artışını aile üyelerinin ilk defa evde uzun süre bir arada kalmaları sonucu oluşan memnuniyete ve birlikte kaliteli zamanlar (örn. birlikte oyun oynama, film izleme vb.) geçirmeye bağlamışlardır. Ebeveynlerin uzun süre evde kalmak zorunda olduğu zamanlarda çocuğunun rutinlerini takip edememenin sıkıntısına bir de çocukla ilgilenmek zorunda kalmanın kendisini bitirdiği yönündeki görüşleri (Göl-Güven vd., 2020) araştırmanın aile üyeleri arasındaki iletişimi güçlendirdiği sonuçlarıyla örtüşmemektedir. Bu bilgiler aile üyelerinin birlikte geçirdiği uzun süreçlerde birlikte yapabilecekleri eğlenceli etkinliklerin olması durumunda karantina gibi zor yaşantılarda aile ve çocuklar için güçlendirici etkisinin olabileceğini işaret etmektedir. Bu yönüyle araştırma sonucunun literatürü zenginleştirici bir katkı sunduğu söylenebilir.

Araştırmanın mesleki deneyimler ile ilgili sonucu ise öğretmenlerin pandemi döneminde yürütülen uzaktan eğitim uygulamalarına ilişkin mesleki yaşantılarını içermektedir. Bu deneyimlerden ilki pandemi döneminde aile üyelerinin eğitsel motivasyon düzeylerinin düşmesi ile ilgilidir. Bu deneyimlerin yaşandığının kanıtı olarak kendi çocuklarının ders işlenişindeki gözlemleri olabileceği gibi ders verdikleri öğrencilerin derslere katılmama ve derslere önem vermeme tutumları gösterilebilir. Literatürdeki bilgiler (Meeter vd., 2020; Metin, Gürbey & Çevik, 2021) araştırma sonuçlarını doğrulamaktadır. Çalışma ortamındaki ilişki düzeylerine yönelik değerlendirmeleri de mesleki deneyimler kapsamında ele alınmıştır. Bu kapsamdaki deneyimlere göre bazı öğretmenler pandemi sürecinde yönetici veya meslektaşları ile iletişimlerinin azaldığını belirtirken bazıları ise iletişimlerinde anlamlı değişimin olmadığını belirtmiştir. Pandemi süreciyle çalışma ortamlarında sosyalleşmenin azalmasıyla birlikte çalışma isteğindeki azalmalar olduğu yönündeki literatür bilgisi (Tuna & Türkmendağ, 2020) öğretmenler arasındaki iletişimin azaldığı yönündeki araştırma sonucunu doğrulamakla birlikte öğretmenler arası iletişim ağının azalmasının risklerini de ortaya koymaktadır. Pandemi dönemindeki mesleki yaşantılarına ilişkin ikinci dikkat çekici öğretmen deneyiminin sınıf yönetimi becerileri üzerine olduğu anlaşılmaktadır. Öğretmenler online dersleri verirken zamanı iyi yönetebilme, öğrencilerin derste gürültü yapma durumunun olmaması ve ödev kontrolünün kolaylıkla yapılabilmesi gibi durumlar üzerinden sınıf yönetimi alanında önemli kolaylıklar yaşamışlardır. Ayrıca e-kitap gibi içeriklerin varlığı öğretmenlerin sınıf yönetimi becerilerini güçlendirdiği görülmektedir. Bu yönüyle bazı öğretmenler uzaktan eğitim uygulamalarını başarılı bulmuşlardır. Bu konuda literatürde farklı bilgiler bulunmakta olup sonuçlar tutarlılık göstermemektedir (Başaran, Doğan, Karaoğlu & Şahin, 2020; Demir & Özdaş, 2020; Kaplan, 2021; Seyhan, 2021). Diğer taraftan öğretmenler çocuklarına fazla ödev verilmesi, derslerde yoklama alınmaması ve sınav yapılmaması yönüyle uzaktan eğitim programını eleştirilmiştir. Bu eleştirilere paralel olarak öğretmenlerin çoğunluğu uzaktan eğitimin olumsuz yönleri olarak, motivasyon düşüklüğü ve çocuklarının yaşadıkları psikososyal sorunlar nedeniyle çocukların akademik becerilerinde gerilemeler olduğunu düşünerek çocukların akademik başarılarını geliştirmek amacıyla özel ders alma ihtiyacı duyduklarını belirtmişlerdir. Öğretmenlerin

çocuklarının akademik becerilerini destekleme ihtiyacına yönelik yaşantısal deneyimlerine ilişkin literatürde herhangi bir bilgiye ulaşılamamıştır. Bu yönüyle söz konusu araştırma sonucunun uzaktan eğitim hizmeti alan bireylerin akademik destek ihtiyacı gibi farklı bir ihtiyaca dikkat çektiği değerlendirilmektedir. Öğretmenlerin pandemi dönemindeki mesleki deneyimlerinden üçüncüsü ise öğrencilere eğitim-öğretim hizmetini sunarken öğretmenlerin şahit oldukları fırsat eşitsizliği durumlarıdır. Öğretmenler öğrencilerin eğitim-öğretim hizmeti sunarken kendilerinin veya öğrencilerinin teknolojiye ulaşmada yaşadıkları zorlukların ve ek teknolojik maliyetlerin fırsat eşitsizliğini tetikleyen en önemli faktör olarak gördükleri anlaşılmaktadır. Yine çocukların yaşamlarını sürdürdükleri ailenin ve çevrenin sosyo-ekonomik düzeyi, fırsat eşitsizliğini artıran bir diğer faktördür. Özellikle ailenin çocuğu ile ilgilenme durumu, eğitim düzeyi ve çocuğun il, ilçe veya köyde ikamet etme durumları fırsat eşitsizliğini tetiklemektedir. Ayrıca bunlara çocukların eğitim-öğretim hizmetini aldıkları okulların niteliği (örn. özel okul) gibi ekonomik temelli değişkenler eklenebilir. Bu sonuçların literatürdeki görüşler ile örtüştüğü görülmektedir (Karademir, 2021; Korkmaz & Toraman, 2021; Özdoğan & Berkant, 2020; Bingöl-Schrijer, 2020). Fakat fırsat eşitsizliği ile ilgili literatürde daha çok ekonomik temelli değişkenlere dikkat çekilirken bu araştırma ailenin eğitim düzeyi, çocuğu ile ilgilenme durumu ve ailenin yaşadığı coğrafi bölge özelliklerinin de fırsat eşitsizliği düzeyini artırdığını göstermektedir. Araştırmacıların eğitimde fırsat eşitsizliği çalışırken bu eşitsizliği tetikleyen farklı değişkenlerin de dikkat alınmasının gereğine vurgu yapması açısından araştırmanın literatüre ciddi katkı sağladığı söylenebilir. Öğretmenlerin mesleki deneyimleriyle ilgili dördüncü deneyim alanı ise mesleki sorumluklar ve mesleki gelişim temelindeki yaşantılarıdır. Bu deneyim alanında öğretmenlerin pandemi döneminde online eğitimleri yürütürken teknolojiyi etkin kullanabilme, ders içeriği hazırlama, iş ve aile yaşamının aynı ortamda ilk defa deneyimlenmesi sonucu oluşan iş/aile yaşamındaki dengeyi sağlayabilme gibi yeni kilit rollerin altı çizilmektedir. Bu bağlamda öğretmenlerin mesleki gelişimlerini artırmaya gereksinim duydukları anlaşılmaktadır. Baysal ve Ocak (2021)'ın öğretmenlerin dijital yeterliklerinin düşük olmasına yönelik değerlendirmeleri ile öğretmenlerin teknoloji kullanmamayla birlikte kendilerinde oluşan "bir işe yaramama" gibi hislerin (Bakioğlu & Çevik, 2020) öğretmenlerde mesleki gelişim ihtiyacını doğurduğuna dair görüşleri söz konusu araştırma sonuçlarını desteklenmektedir. Yine Covid salgını sonrası öğretmenlerin mesleki gelişim ihtiyacına dikkat çeken çalışmalar da bulunmaktadır (Balkan, Kuş & Mutlu, 2021). Öğretmenlerin pandemi sürecinde bazı meslektaşlarının dersleri işleme ve yönetme tarzlarını mesleki sorumlğun dışında etik olmayan durumlar olarak gördükleri anlaşılmaktadır. Özellikle öğretmenler tarafından verilen ders sayılarının denetlenmemesi, ders planlamalarının öğretmenlerin günlük rutinlerine ve ihtiyaçlarına paralel olarak değişmesinin araştırmaya katılan bazı öğretmenlere rahatsızlık verdiği görülmektedir. Öğretmenlerin pandemi döneminde bu tür etik dışı davranışlara ilişkin literatür bilgisine rastlanmamıştır. Bu yönüyle çalışma sonuçlarının literatüre özgün bir katkı sunduğu söylenebilir. Ayrıca öğretmenlik mesleğinin öneminin pandemi döneminde daha iyi anlaşıldığına yönelik özgün sonuçlar, araştırmanın literatüre sunacağı katkıyı güçlendirmektedir. Öğretmenin hak ettiği değeri ve saygınlığı göremediği (Habacı

vd., 2013), sosyal statüsünün düşüklüğü (Gül, 2004) ve öğretmenlere gereken önemin verilmesi gerektiğine ilişkin görüşler (Deliveli, 2021) öğretmenlerin kendi önemlerinin bu dönemde daha iyi anlaşıldığı sonucuyla örtüşür bir nitelik taşımaktadır. Son olarak öğretmenler pandemi döneminde uygulanan uzaktan eğitim modeline yönelik çeşitli önerilerde bulunmuştur. Bunlardan en dikkat çekici olanı ise online derslerdeki kaynak ve içerik sorunlarının giderilmesi için merkezi içerik ve kaynak oluşturulmasının gerekliliğidir. Bunu sırasıyla yüz yüze eğitime geçilmesi gerektiği bu olmadığı takdirde hibrit sisteme geçilmesi, eğer hibrit model uygulanacaksa sportif ve sanatsal derslerin yüz yüze verilmesi ve programda mesleki staj, beden eğitimi, görsel sanatlar ve laboratuvar gibi çocuklar tarafında daha fazla ilgi uyandıran derslerin programda yer verilmesi izlemiştir. Araştırma kapsamında ortaya çıkan söz konusu önerilerin literatür tarafından da doğrulandığı görülmektedir (Altun Ekiz, 2020; Bakioğlu & Çevik; Demir & Özdaş, 2020; Kolcu & Balcı, 2021; Metin, Gürbey & Çevik, 2021; Bingöl-Schrijer, 2020; Xie, Siau & Nah, 2020). Yine öğretmenlerin aile üyelerinin, öğrencilerin ve kendi sağlıklarından endişe duydukları için eğitim modellerinden daha çok sağlıklı koruyucu tedbirlerin önemli olduğunu vurgulamışlardır.

Sonuç ve Öneriler

Araştırma sonuçlarına göre öğretmenlerin uzaktan eğitim sürecinin başlarında kendilerine ve ailelerine daha fazla vakit ayırabilmeyi olumlu ebeveyn deneyimi olarak görmüşlerdir. Ancak zamanla başta psikososyal gelişimi sekteye uğratan deneyimler olmak üzere akademik ve fiziksel gelişime zarar veren yaşantıları deneyimledikleri sonucuna varılmaktadır. Özellikle süreçte uzun süre ekrana maruz kalmanın çocukların fiziksel ve ruhsal sağlıklarında bozulmalara sebebiyet verdiği ortaya çıkmıştır. Bu kapsamda kendilerinin ve velilerinin daha fazla rehberliğe ihtiyaç duydukları anlaşılmaktadır. İlerleyen süreçte uzaktan eğitime devam edilir veya uzaktan eğitim çocukların eğitim-öğretim hayatının bir parçası olmaya devam edilirse ailelere, öğrencilere ve öğretmenlere yönelik rehberlik ve psikolojik danışma hizmetlerine daha fazla önem verilmesi gerektiği düşünülmektedir. Öğretmenlerin uzaktan eğitim uygulamaları ve içerikleri sayesinde sınıf yönetimlerini çok daha kolay sağladıkları tespit edilmiştir. Bu bağlamda uzaktan eğitim modelinin artık sistemin parçası olması gerektiği ve hibrit eğitim uygulamaların eğitim-öğretim sistemine güç katacağı değerlendirilmektedir. Aynı zamanda uzaktan eğitim uygulamaları devam ettiği takdirde sosyo-kültürel ve ekonomik sınırlılıklar nedeniyle dezavantajlı duruma düşen gruplar desteklenerek ileride karşılaşılabilecek muhtemel sorunların büyümesinin engellenebileceği anlaşılmaktadır. Bununla birlikte araştırma örneğini sadece öğretmen velilerin oluşturması araştırmanın bir sınırlılığı olarak görülmektedir. Bu kapsamda araştırmacılara farklı meslek gruplarından oluşan ebeveyn gruplarıyla ve öğrencilerle daha ileri araştırmalar yapılması önerilmektedir. Son olarak ise uzaktan eğitim sürecinde öğretmenlerin mesleki beceriler bağlamında kendilerini geliştirmelerinin önemli olduğu sonucuna varılmıştır. Yine pandemi döneminde öğretmenlik mesleğinin öneminin daha iyi anlaşıldığı tespit edilmiştir. Alanda yapılacak çalışmalarla öğretmenlerin mesleki becerilerini geliştirilmesi ve özlük hakları üzerine hukuksal düzenlemeler yapılması gerekmektedir.

Kaynakça

- Akkaş Baysal, E., & Ocak, G. (2020). Covid-19 salgını sonrasında okul kavramındaki paradigma değişimine ve okulların yeniden açılmasına ilişkin öğretmen görüşleri. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 18(2), 676-705.
- Akoğlu, G., & Karaaslan, B.T. (2020). Covid-19 ve izolasyon sürecinin çocuklar üzerindeki olası psikososyal etkileri. *İzmir Katip Çelebi Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 5(2), 99-103.
- Altun Ekiz, M. (2020). Beden eğitimi ve spor yüksekokulu öğrencilerinin karantina dönemindeki uzaktan eğitim ile ilgili görüşleri (Nitel bir araştırma). *Spor ve Rekreasyon Araştırmaları Dergisi*, 2(ÖS1), 1-13.
- Arslan, K., Görgülü Arı, A., & Hayır Kanat, M. (2021). Covid-19 pandemi sürecinde verilen uzaktan eğitim hakkında veli görüşleri. *Ulakbilge Dergisi*, 57, 192-206.
- Bakioğlu, B., & Çevik, M. (2020). COVID-19 Pandemisi sürecinde fen bilimleri öğretmenlerinin uzaktan eğitime ilişkin görüşleri. *Electronic Turkish Studies*, 15(4), 109-129.
- Balkan, Ö., Kuş, C., & Mutlu, E. (2021, Temmuz). COVID sonrası öğretmenlerin mesleki gelişim ihtiyaçları ve mesleki gelişim modeli tercihlerinin belirlenmesi. Uluslararası EJER Kongresi, (752-755), Aksaray Üniversitesi, Aksaray.
- Başaran, M., Doğan, E., Karaoğlu, E., & Şahin, E. (2020). Koronavirüs (Covid-19) pandemi sürecinin getirisi olan uzaktan eğitimin etkililiği üzerine bir çalışma. *Academia Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 5(2), 368-397.
- Bayburtlu, Y.S. (2020). Covid-19 pandemi dönemi eğitim sürecindeki öğretmenlerle görüşlerine göre eğitim. *Elektronik Türkçe Çalışmaları*, 15(4), 131-151.
- Baysal, E.A. ve Ocak, G. (2021). Çevrimiçi dersler sırasında öğrenci istenmeyen davranışlarına ilişkin öğretmen görüşleri. *21. Yüzyılda Eğitim Sorunları*, 79(3), 343.
- Bingöl-Schrijer, B. (2020). COVID-19 salgını süresince eğitim hakkı, fırsat eşitliği ve sınavlara ilişkin temel problemler. *İstanbul Hukuk Mecmuası*, 78(2), 837-884.
- Bozkurt, A. (2020a). Koronavirüs (Covid-19) pandemi süreci ve pandemi sonrası dünyada eğitime yönelik değerlendirmeler: Yeni normal ve yeni eğitim paradigması. *Açıköğretim Uygulamaları ve Araştırmaları Dergisi*, 6(3), 112-142.
- Bozkurt, A. (2020b). Koronavirüs (Covid-19) Pandemisi sırasında ilköğretim öğrencilerinin uzaktan eğitime yönelik imge ve algıları: Bir metafor analizi. *Uşak Üniversitesi Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 6(2), 1-23.
- Brooks, S.K., Webster, R.K., Smith, L.E., Woodland, L., Wessely, S., Greenberg, N., & Rubin, G. (2020). The psychological impact of quarantine and how to reduce it: Rapid review of the evidence. *The Lancet*, 395(10227), 912-920.
- Bubb, S., & Jones, M.A. (2020). Learning from the COVID-19 home-schooling experience: Listening to pupils, parents/carers and teachers. *Improving schools*, 23(3), 209-222.

- Creswell, J.W. (2017). *Karma yöntem araştırmalarına giriş* (M. Sözbilir, Çev.) Ankara: Pegem Akademi.
- Çakın, M., & Külekçi Akyavuz, E. (2020). Covid-19 süreci ve eğitime yansımaları: öğretmen görüşlerinin incelenmesi. *International Journal of Social Sciences and Education Research*, 6(2),165-186.
- Daniel, J. (2020). Education and the COVID-19 pandemic. *Prospects*, 49(1), 91-96.
- Deliveli, K. (2021). Sınıf öğretmeni adaylarının öğretmenlik mesleği konusundaki görüşleri ve geleceğe yönelik beklentileri. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 51, 393-427.
- Demir, F., & Özdaş, F. (2020). Covid-19 sürecindeki uzaktan eğitime ilişkin öğretmen görüşlerinin incelenmesi. *Milli Eğitim Dergisi*, 49(Özel Sayı 1), 273-292.
- Di Giuseppe, M., Zilcha-Mano, S., Prout, T.A., Perry, J.C., Orrù, G., & Conversano, C. (2020). Psychological impact of coronavirus disease 2019 among Italians during the first week of lockdown. *Frontiers in Psychiatry*, 11, 1022-1031.
- Duban, N. & Şen, F.G. (2020). Sınıf öğretmeni adaylarının Covid-19 pandemi sürecine ilişkin görüşleri. *Elektronik Türkiye Çalışmaları*, 15(4),357-376.
- Gall, M.D., Gall, J.P. & Brog, W.R. (2003). *Educational research: An introduction*. Boston: Allyn and Bacon.
- Golberstein, E., Wen, H., & Miller, B.F. (2020). Coronavirus disease 2019 (covid-19) and mental health for children and adolescents. *JAMA Pediatr*, 174(9), 819-820.
- Göl-Güven, M., Şeker, V., Erbil, F., Özgünlü, M., Alvan, G., & Uzunkök, B. (2020). *Covid-19 pandemisinin aile yaşantısına yansımaları Rapor-2*. Erişim tarihi: 1 Kasım 2021 tarihinde researchgate.net adresinde erişildi.
- Gonzalez, T., De La Rubia, M.A., Hincz, K.P., Comas-Lopez, M., Subirats, L., Fort, S., & Sacha, G.M. (2020). Influence of COVID-19 confinement on students' performance in higher education. *PloS one*, 15(10), e0239490.
- Green, P. (2020). Risks to children and young people during covid-19 pandemic. *The BMJ*, 369(m1669) 1-2.
- Gül, G. (2004). Birey toplum eğitim ve öğretmen. *Hasan Ali Yücel Eğitim Fakültesi Dergisi*, 1(1), 223-236.
- Habacı, İ., Karataş, E., Adıgüzzelli, F., Ürker, A., & Atıcı, R. (2013). Öğretmenlerin güncel sorunları. *Electronic Turkish Studies*, 8(6), 263-277.
- Imran, N., Zeshan, M., & Pervaiz, Z. (2020). Mental health considerations for children & adolescents in COVID-19 Pandemic. *Pakistan Journal of Medical Sciences*, 36(COVID19-S4), 67-72.
- İlbasmış, Ç., Aksoy, A.T., Cihanyurdu, İ., Ünver, H., & Rodopman Arman, A. (2021). COVID-19 salgınının çocukların ruh sağlığı üzerindeki etkileri. *Turk J Child Adolesc Ment Health*, 28(Suppl 1), 1-3.

- İnanç, B.Y., Atıcı, M.K. & Bilgin, M., (2017). *Gelişim psikolojisi 1*. Ankara: Pegem Akademi.
- Johnson, A.P. (2014). *Eylem araştırması el kitabı*. (Y. Uzuner, & M. Anay-Özten, Çev. Ed.). Ankara: Anı Yayıncılık.
- Kaplan, E. (2021). Pandemi döneminde eğitim ve öğrenci psikolojisi. *Ayrıntı Dergisi*, 8(96), 29-32.
- Karababa, A. G. (2021). *Kadın çalışanların algıladıkları sosyal desteğin, iş ve yaşam doyumları üzerinde iş-aile yaşam ile aile-iş yaşam çatışmasının düzenleyici rolü*. (Yayınlanmamış doktora tezi). Gaziantep: Hasan Kalyoncu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Karaca, Ş., & Kalam, D. (2020). COVID-19 Gölgesinde uzaktan eğitim hizmet kalitesinin incelenmesi. *Sivas Interdisipliner Turizm Araştırmaları Dergisi*, 5, 7-18.
- Karademir, F. (2021). *COVID-19 pandemisi nedeniyle hayata geçirilen uzaktan eğitim uygulamalarının çok kültürlülük, fırsat eşitliği ve sosyal adalet kavramları bağlamında ele alınması*. Uluslararası EJer Kongresi, (59-60). Aksaray Üniversitesi, Aksaray.
- Kolcu, S., & Balcı, A. (2021). Salgın döneminde uzaktan Türkçe öğretimi: Öğretmen görüşleri kapsamında bir değerlendirme. *Uluslararası Karamanoğlu Mehmet Bey Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 3(Özel sayı 1), 55-65.
- Korkmaz, G., & Toraman, Ç. (2021). *COVID-19 pandemi sürecinde çevrimiçi öğretimin fırsat eşitliğine etkisi: eğitimci, öğrenci ve veli gözünden bir betimleme*. Uluslararası EJer Kongresi, (102-104), Aksaray Üniversitesi, Aksaray.
- Lathabhavan, R., & Griffiths, M. (2020). First case of student suicide in India due to the COVID-19 education crisis: A brief report and preventive measures. *Asian Journal of Psychiatry*, 53,(102202), 1-2.
- Meeter, M., Bele, T., Den Hartogh, C., Bakker, T., De Vries, R. E., & Plak, S. (2020). College students' motivation and study results after COVID-19 stay-at-home orders. *PsyArxiv*.
- Mengi, A., & Alpdoğan, Y. (2020). Covid-19 salgını sürecinde özel eğitim öğrencilerinin uzaktan eğitim süreçlerine ilişkin öğretmen görüşlerinin incelenmesi. *Milli Eğitim Dergisi*, 49(1), 413-437.
- Merriam, S.B. (2018). *Nitel araştırma desen ve uygulama için bir rehber* (S. Turan, Çev.). Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- Metin, M., Gürbey, S., & Çevik, A. (2021). Covid-19 pandemi sürecinde uzaktan eğitime yönelik öğretmen görüşleri. *Maarif Mektepleri Uluslararası Eğitim Bilimleri Dergisi*, 5(1), 66-89.
- Miles, M.B. and Huberman, A.M. (1994). *Qualitative data analysis*. London: Sage.
- O'Connor, U., Bates, J., Finlay, J., & Campbell, A. (2021). Parental involvement during COVID-19: Experiences from the special school. *European Journal of Special Needs Education*, 1-14.

- Özdoğan, A. Ç., & Berkant, H. G. (2020). Covid-19 pandemi dönemindeki uzaktan eğitime ilişkin paydaş görüşlerinin incelenmesi. *Milli Eğitim Dergisi*, 49(Özel Sayı 1), 13-43.
- Özyürek, A., & Çetinkaya, A. (2021). COVID-19 pandemi döneminde aile ve ebeveyn-çocuk ilişkilerinin incelenmesi. *Çağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 18(1), 96-106.
- Rosen, L. D., Lim, A. F., Felt, J., Carrier, L. M., Cheever, N. A., Lara-Ruiz, J. M., ... Rokkum, J. (2014). Media and technology use predicts ill-being among children, preteens and teenagers independent of the negative health impacts of exercise and eating habits. *Computers in Human Behavior*, 35, 364-375.
- Seyhan, A. (2021). Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının covid-19 salgını sürecinde uzaktan eğitim deneyimleri ve görüşleri. *Açıköğretim Uygulamaları ve Araştırmaları Dergisi*, 7(3), 65-93.
- Tuna, A. A., & Türkmendağ, Z. (2020). Covid-19 pandemi döneminde uzaktan çalışma uygulamaları ve çalışma motivasyonunu etkileyen faktörler. *İşletme Araştırmaları Dergisi*, 12(3), 3246-3260.
- T4 Teacher Manifesto (2020). *Teachers at the heart of decision making: A Manifesto for Teachers*. T4. t4event.one/pdf Erişim tarihi: 12.11.2020.
- Xie, X., Siau, K., & Nah, F. F. H. (2020). COVID-19 pandemic-online education in the new normal and the next normal. *Journal of Information Technology Case and Application Research*, 22(3), 175-187.
- Yıldırım, A. & Şimşek, H. (2013). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Yıldız, E. (2011). *Web-Tabanlı senkron derslerin öğretmen adaylarının uzaktan eğitime karşı tutumları ve senkron teknolojileri kabulleri üzerine etkisi*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Balıkesir: Balıkesir Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü.
- Yılmaz, E., Mutlu, H., & Doğanay, G. (2020). *Veli algısına göre pandemi dönemi uzaktan eğitim sürecinin niteliği*. Konya: Palet Yayınları. paletyayinlari.com.tr Erişim tarihi: 15.11.2020.
- Zhong, B., Huang, Y., & Liu, Q. (2020). Mental health toll from the coronavirus: Social media usage reveals Wuhan residents' depression and secondary trauma in the COVID-19 outbreak. *Computers in Human Behavior*, 114, 106524.